

អារម្ភកថា

១៣ ទសវត្សមកនេះ បដិវត្តន៍កម្ពុជាត្រូវបានដំណើរការក្រោមរបបសង្គម ខុសៗ គ្នា ក្រោមបរិយាកាសនៃសភាពការណ៍ទាំងក្នុង និងក្រៅប្រទេសខុសៗ គ្នា។ ជំហាននីមួយៗ ត្រូវទៅមុខ និងថយក្រោយ ត្រូវដើរត្រង់ និងបត់បែន ក្នុងយុទ្ធសាស្ត្រ យុទ្ធវិធីសុគតស្នាញ រហូតដល់ “ការបដិវត្តន៍មួយដែល ត្រូវធ្វើឡើងវិញ” ជាមួយនឹងជ័យជំនះមួយ ដែលមិនអាចប៉ាន់ស្មានបាន និងកម្រមានក្នុងប្រវត្តិសាស្ត្រ នៃបដិវត្តន៍នានាលើសកលលោក។

ជាមួយនឹងចរិតនៃក្រឹត្យក្រមរួម អាស្រ័យដោយ “កម្ពុជា” ក៏ជាចំណែក មួយនៅលើផែនទីសកលលោក ចរិតពិសេសដោយឡែកនៃបដិវត្តន៍របស់ ប្រទេសនេះ មានលក្ខណៈសុគតស្នាញពិបាកយល់ជាច្រើន ហើយត្រូវធ្វើ ដំណើរតាមរបៀបមួយមិនធម្មតា ព្រោះថា៖

- សាមីខ្លួននៃសង្គមកម្ពុជា ប៉ុន្មានជំនាន់តៗ មកហើយ សុទ្ធតែមាន លក្ខណៈសុគតស្នាញ
- សភាពការណ៍អន្តរជាតិ មានការវិវត្តន៍ប្រែប្រួលសុគតស្នាញ, ហើយ
- សាមីបដិវត្តន៍កម្ពុជាខ្លួនឯងផ្ទាល់ ក៏មានលក្ខណៈសុគតស្នាញជា ច្រើន

ចរិតពិសេសដោយឡែកនៃដំណើរកម្ពុជា ក៏ធ្លាប់ជាមូលបទនៃការស្រាវ ជ្រាវរបស់អ្នកនិពន្ធ អ្នកស្រាវជ្រាវនានា ក្នុង និងក្រៅប្រទេស។

នៅក្នុងប្រទេស ក្រៅពីសៀវភៅ “១០ ឆ្នាំនៃដំណើរកម្ពុជា” ដែល ខ្លួនខ្ញុំផ្ទាល់បានសរសេរ ហើយបោះពុម្ពផ្សាយក្នុងឱកាសខួបទី ១០ ទិវាបុណ្យ ជាតិ ៧ មករា ក៏នៅមានការស្រាវជ្រាវខ្លះទៀត ដែលមានជាចម្រុះសរុប របស់គណៈស្រាវជ្រាវប្រវត្តិសាស្ត្របក្សប្រជាជនបដិវត្តកម្ពុជា។

នៅក្រៅប្រទេស ការស្រាវជ្រាវដែលមានការលេចធ្លោ មានជាអាទិ៍ “ព្រឹត្តិការណ៍បន្ទាប់បន្សំ” របស់លោក វិល្យាម ស្តូវក្រសស៍, “ពេលសង្គ្រាមចប់” របស់អ្នកស្រី អេលីហ្សាបែត បេយ័រ, “បង្កើនដៃលើសត្រូវដ៏ធំ” របស់លោក ណាយ៉ាន់ ចាន់ដា, “តើ ប៉ុល ពត ឡើងកាន់អំណាចរបៀបណា” របស់លោក បែន គៀរណេន, “ប្រវត្តិសាស្ត្រសង្គ្រាមនៃប្រទេសកម្ពុជា” របស់លោក យ. យ. មីហេយ៉េវ។

ដោយឡែក ក្នុង “១៣ ទសវត្សនៃដំណើរកម្ពុជា” ដែលខ្ញុំបានស្រាវជ្រាវ និងសរសេរនាពេលនេះ អាចនិយាយបានថា ក៏មានលក្ខណៈដោយឡែករបស់ខ្លួន ឬថ្មីពីការស្រាវជ្រាវខាងលើ ដែលការស្រាវជ្រាវនិពន្ធខាងលើនេះដែរ ទោះបីមានខ្លះនិយាយត្រង់ចំបញ្ជាក់មុខ ឬខ្លះនិយាយដល់ឥណ្ឌូចិន ដែលក្នុងនោះមានមួយផ្នែកទាក់ទងដល់កម្ពុជា ក៏ច្រើនតែជា “ការរៀបរាប់ព្រឹត្តិការណ៍ វិភាគសភាពការណ៍” ប៉ុណ្ណោះ។ ជាធម្មតាទេ នៅពេលគេជាជនបរទេស ហើយសិក្សា និងសរសេរពីបញ្ហាកម្ពុជា ទោះបីយ៉ាងណាក៏មានលក្ខណៈមិនដូចជាជនកម្ពុជា ដែលសិក្សា និងសរសេរបញ្ហារបស់ប្រទេសខ្លួនផ្ទាល់ដែរ។

បញ្ហាផ្ទាល់ដោយឡែកនៃបដិវត្តន៍កម្ពុជាដែលបានស្រាវជ្រាវ និងលាតត្រដាងក្នុងសៀវភៅនេះ អាចមានចំណុចថ្មីប្លែកពីអ្នកស្រាវជ្រាវមុនៗ ហើយមានចំណុចខ្លះទៀត ទោះបីមិនថ្មីសុទ្ធសាធ និងទាំងស្រុងពីអ្នកស្រាវជ្រាវមុនៗ តែវាក៏នៅតែជាចំណុចថ្មីលើការវិភាគបន្ថែម និងលើការវិភាគខ្លះ ដែលផ្សេងទាំងស្រុងពីការវិភាគមុនៗ។ ហេតុនេះ សូម្បីតែការវិភាគពីចរិតវណ្ណៈរបស់សីហនុ ឬធាតុពិតនៃរបប ប៉ុល ពត ដែលបានអនុវត្តនៅកម្ពុជាមកទល់នឹងពេលនេះ ក៏ជាបញ្ហាវិភាគដ៏ចម្រុះចម្រាស់ មិនទាន់ឯកភាពគ្នានៅឡើយ។

ទន្ទឹមនឹងនេះដែរ មិនគ្រាន់តែអ្នកស្រាវជ្រាវ អ្នកនិពន្ធ អ្នកវិទ្យាសាស្ត្រ

នយោបាយ ទស្សនវិទូ ប្រវត្តិវិទូ និងអ្នកនយោបាយបរទេស នៅមានការ វិភាគខុសៗ គ្នា នៅក្នុងក្របខ័ណ្ឌអង្គការចាត់តាំងបដិវត្ត ក៏នៅមិនទាន់មាន ការវិភាគចុះសម្រុងគ្នានៅឡើយដែរ។

រួមចំណែកជាអ្នកវិភាគ ជាអ្នកទទួលខុសត្រូវម្នាក់ចំពោះមុខប្រវត្តិសាស្ត្រ និងជាតិកម្ពុជា ការស្រាវជ្រាវដែលបង្កើតឡើងបាននូវសៀវភៅ “១៣ ទស វត្សនៃដំណើរកម្ពុជា” នឹងបញ្ជាក់នៅពេលនេះ លើជំពូកពីរផ្ទះ ទី ១ - ការបដិវត្តន៍ និងការក្បត់បដិវត្តន៍ និង ទី ២ - ការបដិវត្តន៍មួយដែលត្រូវធ្វើ ឡើងវិញ។

ក្នុង “ការបដិវត្តន៍ និងការក្បត់បដិវត្តន៍” ការស្រាវជ្រាវរបស់ខ្ញុំ ប្រមូលផ្តុំជាសំខាន់ទៅលើ៖

- ស្ថានភាពសង្គមមុនឆ្នាំ ១៩៥៥ និងការបដិវត្តន៍
- ស្ថានភាពសង្គមមុនឆ្នាំ ១៩៧០ និងការបដិវត្តន៍
- ការតស៊ូដោះជាតិ និងការក្បត់បដិវត្តន៍

រីឯក្នុង “ការបដិវត្តន៍មួយដែលត្រូវធ្វើឡើងវិញ” បញ្ហាដែលបាន ប្រមូលផ្តុំ សំខាន់គឺលើ៖

- ធាតុពិតនៃរបប ប៉ុល ពត
- ការរីកចម្រើនឡើងនៃកម្លាំងស្នេហាជាតិ ក្រោមរបបប្រល័យពូជសាសន៍ ប៉ុល ពត និងការគូបផ្សំរវាងកម្លាំងបដិវត្តជាតិ និងកម្លាំងអន្តរជាតិ ក្នុងការផ្តួលរំលំរបបប្រល័យពូជសាសន៍ ប៉ុល ពត
- ការរស់ឡើងវិញរបស់ជាតិ ក្នុងស្ថានភាពមានសន្តិភាពផង និងមាន សង្គ្រាមផង

សៀវភៅដែលត្រូវបោះពុម្ពផ្សាយលើកនេះ ត្រូវបានដកស្រង់មួយផ្នែកពី

និក្ខេបបទ ដែលមានចំណងជើងថា “លក្ខណៈពិសេសដោយឡែក
នៃដំណើរការបដិវត្តន៍កម្ពុជា” ជានិក្ខេបបទថ្នាក់បណ្ឌិតទស្សនវិជ្ជា។
អាស្រ័យដោយបានចេញផ្សាយរួចហើយនូវសៀវភៅ “១០ ឆ្នាំនៃដំណើរ
កម្ពុជា” ដូចនេះក្នុងសៀវភៅនេះ មិនបានរៀបរាប់លំអិតឡើងវិញអំពីរយៈ
ពេល ១២ ឆ្នាំចុងក្រោយនេះ និងទិសសំរាប់ពេលខាងមុខឡើយ។

មុននឹងចាប់ផ្តើមអានសៀវភៅនេះ អ្នកនិពន្ធមានក្តីសង្ឃឹមថា មិត្តអ្នក
អានទាំងអស់ពិតជាមានការយោគយល់ ចំពោះការខ្វះខាតខ្លះដែលអាចកើត
មាន ហើយនេះក៏ជាប្រការមួយ ដែលអាស្រ័យដោយពេលវេលានៃការសរ
សេរមានរយៈពេលខ្លី ហើយពេលវេលាដ៏ខ្លីនោះ តែងតែត្រូវបែងចែកភាគធំ
បំផុតអោយភារទទួលខុសត្រូវធ្ងន់ធ្ងរ នៃការងាររបស់រដ្ឋាភិបាល។ ការ
ព្យាយាមដ៏មុតមាំណាស់ត្រូវបានបំពេញ ជំនួសនូវពេលវេលាដែលត្រូវការ
ចាំបាច់ទាំងឡាយ ដើម្បីសរសេរ និងស្រាវជ្រាវនេះ។

ភ្នំពេញ ថ្ងៃទី ៧ មករា ឆ្នាំ ១៩៩១

ហ៊ុន សែន

មាតិការឿង

ជំពូក ១

ការបដិវត្តន៍ និងការក្បត់បដិវត្តន៍ ទំព័រ ១

ស្ថានភាពសង្គមមុនឆ្នាំ ១៩៥៥ និងការបដិវត្តន៍	៣
ស្ថានភាពសង្គមមុនឆ្នាំ ១៩៧០ និងការបដិវត្តន៍	៤៦
ការតស៊ូរំដោះជាតិ និងការក្បត់បដិវត្តន៍.....	១០០

ជំពូក ២

ការបដិវត្តន៍មួយ ត្រូវធ្វើឡើងវិញ ទំព័រ ១១៨

ធាតុពិតនៃរបប ប៉ុល ពត.....	១២០
ការរីកចម្រើនឡើងនៃកម្លាំងបដិវត្តន៍ និងកម្លាំងស្នេហាជាតិ ក្រោមរបប ប្រល័យពូជសាសន៍ ប៉ុល ពត និងការគូបផ្សំរវាងកម្លាំងបដិវត្ត ជាតិ និងកម្លាំងអន្តរជាតិ ក្នុងការផ្តួលរំលំរបបប្រល័យពូជសាសន៍ ប៉ុល ពត	១៥៧
ការរស់ឡើងវិញរបស់ជាតិ ក្នុងស្ថានភាពមានសន្តិភាពផង និង មានសង្គ្រាមផង	១៨៤

ឯកសារពិចារណា ទំព័រ ១៩៨